

CLUPEIDELE

MĂREI-NEGRE

COMUNICAȚIUNE PRELIMINARĂ

DE

Dr. GR. ANTIPA

(Extras din lucrările Congresului Asociațiunei române pentru înaintarea
și răspândirea științelor din anul 1903)

BUCURESCI

—
IMPRIMERIA STATULUI

1905

CLUPEIDELE

MĂREI-NEGRE

COMUNICAȚIUNE PRELIMINARĂ

DE

Dr. GR. ANTIPA

.....

(Extras din lucrările Congresului Asociațiunii române pentru înaintarea
și răspândirea științelor din anul 1903)

BUCURESCI

—

IMPRIMERIA STATULUI

1905

CLUPEIDELE MĂREI NEGRE

COMUNICAȚIUNE PRELIMINARĂ

DE

DR. GR. ANTIPA

Scumbriele din Marea-Neagră au fost studiate mai întâiu de către Pallas și descrise apoi în celebra sa *Zoographia Rosso-Asiatica*¹⁾ sub numele de *Clupea pilschardus*. Această descripțiune însă este cu totul incompletă.

Mai târziu în anul 1838 apăru lucrarea lui *Eichwald*²⁾ în care descrie și figurează destul de exact scumbriele Mărei-Negre sub numele de *Clupea pontica*.

Nordmann³⁾ în *Ichthyologia sa pontică* descrie în Marea-Neagră trei specii de Clupeine, și anume: *Clupea pontica Eichw*, *Clupea cultriventris Nordm.* și *Clupea delicatula Nordm.* Aceleași specii au fost în urmă constatate și de *Kessler*⁴⁾ și alți naturaliști cari s'au ocupat cu *ichthyologia Mărei-Negre*.

După aceste lucrări mai vechi asupra clupeidelor Mărei-Negre, distinsul *ichthyolog rus Dr. O. v. Grimm* reîncepu din nou cu metode mult mai exacte, studiul scumbrielor din Marea-Caspică și apoi a celor din Marea-de-Azow. În Marea-Caspică el constată (în 1887) că aicea nu trăește numai o singură specie de scumbrii mari cum se presupunea înainte *Clupea Caspica*, ci că sub acest nume se confundă trei forme diferite pe cari el le numi: *Clupea Caspia Eichw.*, *Clupea Kessleri Grimm* și *Clupea Saposchnikowii Grimm*. În Marea-de-Azow el constată de asemenea trei forme de scumbrii mari pe cari le numi: *Clupea tanaica Grimm*, *Clupea Eichwaldii Grimm* și *Clupea maeotica Grimm*. Asupra valorii acestor specii se exprimă el singur în modul următor: „Zwar wäre es möglich die 6 Ponto-Caspischen Heringe als Abarten zweier, ja vielleicht nur einer Art zu betrachten, aber zur zeit wo der Begriff Art, sozu sagen verloren ist, *andrerseits aber die Kenntniss der Heringe des westlichen Teiles des Schwarzen meeres uns fehlen* ist es zweckmässiger die Untersuchten Formen einfach zu unterscheiden...“⁵⁾.

Stimulat pe de-o parte de aceste rezultate ale cercetărilor lui *Grimm*, și mai cu sémă de clasicele studii ale lui *Heincke* asupra scumbriei din Marea-Nordului (*Clupea harengus*), iar pe de altă parte având în vedere

¹⁾ Vol. III, pag. 204.

²⁾ *Fauna Caspio-Caucasica*, pag. 162, Tab. 32, fig. 2.

³⁾ *Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée*, etc. de M. Anatole de Demidoff. Paris, 1840, vol. III.

⁴⁾ *Kessler. Auszüge a. d. Berichte über eine an die Nordwest. Küsten des Schwarzen Meeres und durch die westl. Krym unternommene Reise*. Moskau, 1860, pag. 102.

⁵⁾ *GRIMM. O. A. v. Die Heringe des Asowschen Meeres*. St. Petersburg 1901.

marea importanță economică și comercială mereu crescândă a acestei grupe de pești, am întreprins și eu studiul Clupeidelor din partea vestică a Mării-Negre, asupra cărora până astăzi nu se făcuse încă nici o cercetare specială. O constatare exactă a diferitelor specii și varietăți care trăesc în aceste ape și stabilirea condițiilor lor biologice, modul lor de hrană și de reproducere, migrațiunile lor, locurile lor de reproducțiune, locurile lor de hrană și de ernat, atârnarea acestora de condițiunile naturale de existență ale Mării-Negre ca salinitatea, curenții, temperatura, etc., acestea au fost țelurile către care am îndreptat de la început cercetările mele.

Resultatele de până acuma ale acestor cercetări și observațiuni carei au durat deja mai mulți ani vor forma obiectul unei monografii speciale care va apărea în scurt timp în memoriile academiei imperiale din Viena. In cele ce urmează voi căuta să fac o scurtă dare de seamă numai asupra câtor-va din acele rezultate mai cu seamă întru cât privește partea faunistică și sistematică a lucrării:

La coastele vestice ale Mării-Negre, și în special la coasta noastră și la gurile Dunărei sosesc în fie-care an la epoce fixe — pentru a se reproduce sau numai trecător — șase specii diferite de Clupeine ¹⁾. Trei din acestea sunt cele deja cunoscute, adică: *Clupea pontica* Eichw, *Clupea delicatula* Nordm. și *Clupea cultriventris* Nordm.; cele-alte trei sunt specii cu totul nouă până azi nedescrise încă, și anume: o specie de Sardină, o specie de Sprot și o specie de aproape înrudită cu *Clupea pontica* care este însă cu mult mai mică de cât ea și face călătoriile îndepărtate în susul Dunărei până peste Porțile-de-Fer.

I. *Clupea* (resp. *Alosa*) *pontica* Eichw (românesce Scrumbiu de Dunăre; rusesc Suliutki, Dunaiski seledetz). Se găsește în apele noastre în trei varietăți care se deosebesc de toate formele descrise până azi și care se deosebesc și între ele atât prin modul lor diferit de viață cât și prin mai multe caractere morfologice:

1) Prima varietate, așa zisă scumbrie cu cap negru sau rusește cior-nagalava (*Alosa pontica* Eichw. var. *nigrescens* n. var.), se deosebesce de cele-alte două mai cu seamă prin următoarele caractere: are un corp mai gros și mai înalt, un cap mai mic și mai îngust, ochi mai mici, aripioare mai mici și aripioarele dorsale, anale și ventrale sunt aședate cu mult mai înainte. Partea superioară a capului este cu totul neagră. Este un pește care trăește în marea largă, și care vine pe la mijlocul lui Martie la coaste în cirduri mari pentru a și depune produsele sexuale în Dunăre; dupe aceea dispare în scurt timp fără a mai apărea vre-odată în cursul anului în regiunea coastelor noastre;

2) A doua varietate, așa numită scrumbie cu cap alb sau rusesc bielagalava (*Alosa pontica* var. *Danubii* nov. var.) se deosebesce de cele-alte varietăți, mai cu seamă prin următoarele caractere: ea are un cap ceva mai lung, ochii mai mari, oasele maxilare mai lungi care însă fiind îndreptate mai mult în sus capătul lor posterior abea ajunge până la marginea poste-

¹⁾ Dupe ce am făcut această comunicare am mai găsit încă o nouă specie foarte rară pe care am numit-o *Sardinella euzina*. Ea formeză o tranșiție de la *Sardinella aurita* la *Clupea* (*Sardina*) *pilohardus*. Descrierea amănunțită a acestui specii nouă va fi publicată în Monografia detaliată a acestei grupe.

rioră a ochiului; mai cu seamă însă se deosebesce această varietate prin aripele sale foarte dezvoltate și prin poziția aripioarelor dorsale, ventrale și anale care sunt așezate ceva mai înapoi. Partea superioară a capului este în tot-d'a-una deschis colorată. Această varietate este mai mult un pește costal care pe la sfârșitul lunii lui Februarie — fără a forma cirduri închise — începe a se aduna încetul cu încetul în cantități foarte mari în fața gurilor Dunărei. Ea se reproduce în Dunăre și ese apoi iarăși în Mare pe la începutul lui Iulie; se pescuește însă în mici cantități până târziu toamna în regiunea coastelor sudice, ear pe la sfârșitul lui Ianuarie deja reapare iarăși în regiunea Constanței;

3) A treia varietate, așa numitul Russac (*Alosa pontica* var. *russac* nov. var.), se deosebește de cele-alte două mai cu seamă prin forma corpului care este îngust și subțire, prin forma capului care este cu mult mai lung și mai înalt, prin diametrul ochiului și regiunea proeorbitată care sunt mai mari, prin dimensiunile mai mari ale maxilarului și mai cu seamă printr'o foarte mare dezvoltare a aripelor anale și pectorale, precum și prin pozițiunea cu mult mai posterioară a aripioarelor dorsală, ventrală și anală. Este foarte rară în regiunea gurilor Dunărei, și se pare că depune productele sexuale mai mult prin limanurile de la gurile fluviilor. Înainte când gura porțiței era deschisă în spre Mare acești pești veneau și la noi în cantități mari pentru a se reproduce în Razim, astăzi se găsesc mai mult în limanul Nistrului. Ele sunt mult mai mari de cât cele-alte două varietăți, însă carnea lor e vârtoasă și inferioară celor-alte la gust.

II. A doua specie (*Alosa Nordmanni* n. sp. românește scrumbiș mică, Rizeafcă), este de aproape înrudită cu *Alosa pontica*, se deosebesce totuși de dinsa mai cu seamă prin următoarele caractere: printr'o talie mult mai mică (ea nu crește nici o-dată peste 20 ctm.), prin forma corpului care este cu mult mai înalt și e comprimat puternic laterale formând la partea ventrală o muche tăioasă ca un f-restreș, prin forma capului care este cu mult mai înalt (înălțimea capului ea 76.1 % din lungimea sa), prin ochii mai mari, dentura mai slabă, aripele mai lungi, prin pozițiunea aripioarelor ventrale sub începutul dorsalei, prin numărul solzilor carinei care aicea e de 32, și prin numărul ghimpilor branchiali la primul arc branchial (în mijlocie 80 la *Cl. Nordmanni*, pe când la *Alosa pontica* numai 50—55). Și în privința biologică această specie este cu totul diferită de cea-altă, ea are alte epoce de reproducere, face alte migrațiuni, are alte locuri de reproducere, etc. Ea intră în Dunăre cu vre-o două săptămâni mai târziu de cât cea-altă specie și stă aicea un timp cu mult mai îndelungat, se suie în contra curentului până peste Porțile-de-Fer și intră chiar prin bălți unde adese-orî își depune icrele. Ea se deosibesce prin caractere precise de toate cele-alte specii cunoscute până acuma, și de aceea trebuie recunoscută ca o specie nouă. Diferiți naturaliști ca Herman Otto, Panciș, A. v. Mojsisovics și chiar Heckel și Knerr au confundat-o cu *Alosa vulgaris*, de care însă se deosebește foarte mult, și mai cu seamă prin dinții care la specia noastră sunt pe toate oasele gurei, pe când la *Alosa vulgaris* lipsesc aproape cu totul.

III și IV. Cele două specii *Clupea cultriventrīs Nordm.* și *Clupea delicatula Nordm.*, au fost deja descrise de Nordmann și apoi de Kessler; aceste

descripțiunii însă sunt incomplete și chiar în multe privințe neexacte; s'au scăpat mai cu seamă din vedere dinții de pe oasele palatine care sunt caractere principale. Ambele aceste specii se găsesc în mare abundență atât în lacurile noastre litorale cit și chiar prin bălțile Dunărei până în sus de Brăila.

V. *Sprotul Mărei-Negre (Clupea sulinae nov. sp.)* se deosebesce de Sprotul Mării Nordice (*Cl. sprattus*) mai cu seamă prin următoarele caractere: prin forma corpului care este cu mult mai puțin înalt și mai gros, prin lungimea capului care este cuprinsă aici de $4\frac{1}{3}$ — $4\frac{1}{2}$ ori în lungimea totală a corpului, prin înălțimea pedunculului caudal etc. El se deosebește de asemenea foarte mult și de forma mediteraneană (*Mellita phalerica* = *Clupea papulina* Bp.) așa că trebuie recunoscut ca o specie nouă proprie Mărei-Negre. Această specie vine în fie-care an pe la mijlocul lunii lui Iulie în regiunea Sulinei și dispare peste câte-va zile. Migrațiunile ei, epocile și locurile de reproducție etc., ne sunt încă cu totul necunoscute.

VI. *Sardinele Mărei-Negre (Clupea resp. Sardina) Dobrogea nov. sp.)*. De către toți naturaliștii care s'au ocupat până acuma de fauna ichthyologică a Mărei-Negre, se consideră că sardinele lipsesc în această Mare. Cu toate acestea în fie-care an prin mijlocul lunii lui Iulie trec prin apropierea coastei noastre, la Constanța bancuri de Sardine care emigrează de la Sud spre Nord. Ele nu se opresc de loc la coasta noastră și se prind numai în timp de câte-va zile. Toamna pe la Octombrie se întorc înapoi atingând iarăși coasta noastră. *Sardina* Mărei-Negre diferă în multe privințe de *Sardina* din Mediterana (*Clupea pichardus C. Val.*), dar mai cu seamă în privința raporturilor dintre diferitele dimensiuni ale corpului și prin forma capului.

Constatarea acestei specii cit și a Sprotului în Marea-Neagră, constituiesc fapte de o importanță mai mare, atât din punctul de vedere curat științific—faunistic și de geografie animală—cit și mai cu seamă din punctul de vedere economic; ele ne fac să întvedem posibilitatea realizării speranțelor noastre de a se desvolta o mare pescărie maritimă în Marea-Neagră care să asigure populațiunilor de pe coastele acestei Mări un nou isvor de câștig, și să cucerească noi teritorii pentru producțiunea națională a țărilor înconjurătoare acestei Mări.

Acestea sunt în scurt speciile de Clupeide—în afară de *Engraulis encrasicolus* Lin, românesce Hamsi, rusesce Tiulca—pe care le-am constatat în această parte a Mărei-Negre; descrierea lor amănunțită, diagnosele și figurele precum și observațiunile asupra biologiei lor împreună cu o nouă clasificare a Clupeidelor, le voi publica în lucrarea completă ce urmează să apară la Academia din Viena.

